OIKEUSMINISTERIÖ

22.11.2017

LsN Tanja Innanen

Perustuslakivaliokunnalle

KOMISSION ASETUSEHDOTUS KESKITETYN ECRIS-TCN-JÄRJESTELMÄN PERUSTAMISESTA SEKÄ DIREKTIIVIEHDOTUS ECRIS-RIKOSREKISTERITIETOJEN VAIHDOSTA (KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISET)

Euroopan komissio on 29 päivänä kesäkuuta 2017 tehnyt ehdotuksen (KOM(2017) 344 lopullinen) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi niiden jäsenvaltioiden määrittämistä koskevan keskitetyn järjestelmän perustamisesta, joilla on kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden rikostuomioita koskevia tietoja, eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämiseksi ja tukemiseksi (ECRIS-TCN -järjestelmä) ja asetuksen (EU) n:o 1077/2011 muuttamisesta (*ECRIS-asetus*). Valtioneuvosto on antanut asetusehdotuksesta kirjelmän U 46/2017 vp.

Asetusehdotus täydentää komission 19 päivänä tammikuuta 2016 antamaa ehdotusta (KOM (2016) 7 lopullinen) direktiiviksi neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS (jäljempänä *puitepäätös*) muuttamisesta kolmansien maiden kansalaisia koskevan tietojenvaihdon ja eurooppalaisen rikosrekisterijärjestelmän (ECRIS) osalta sekä neuvoston päätöksen 2009/316/YOS korvaamisesta (*ECRIS-direktiivi*). Valtioneuvosto on antanut direktiiviehdotuksesta kirjelmän U 13/2016 vp sekä jatkokirjelmät UJ 12/2016 vp, UJ 5/2017 vp ja U 24/2017 vp.

Direktiiviehdotuksen tavoitteena on tehostaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä rikosrekisteritietojen vaihdossa kolmannen maan kansalaisten osalta. Voimassa oleva yhteistyö rikosrekisteritietojen vaihdossa perustuu puitepäätöksellä perustettuun ECRIS-järjestelmään, jossa tietoja vaihdetaan sähköisesti jäsenvaltioiden välillä pääasiallisesti rikosasian käsittelyä varten. Tietojen vaihto tapahtuu keskitetysti keskusviranomaisten välillä. Suomessa keskusviranomaisena toimii Oikeusrekisterikeskus. Voimassa olevassa järjestelmässä rikosrekisteritietojen vaihto on tehokasta vain Euroopan unionin kansalaisten osalta. Unionin kansalaisten osalta rikostuomioita koskevat tiedot keskitetään kansalaisuusvaltioon, jonne yksittäiset tietojen luovuttamista koskevat pyynnöt voidaan lähettää. Nykyisin ainoa tapa selvittää, onko kolmannen maan kansalaisella aiempia rikostuomioita muissa jäsenvaltioissa, on kysyä asiaa jokaiselta jäsenvaltiolta erikseen.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Asetusehdotuksen tavoitteena on täydentää rikosrekisteritietojen vaihtoa järjestelmällä, jonka avulla jäsenvaltiot voisivat tarkistaa, missä jäsenvaltioissa on kolmannen maan kansalaista koskevia rikostuomioita. Tämä mahdollistaisi yksittäisten rikosrekisteritietoja koskevien pyyntöjen lähettämisen kohdennetusti vain kyseisiin jäsenvaltioihin. Asetusehdotuksen keskeisenä sisältönä on luoda edellä tarkoitettu keskitetty tietojärjestelmä; säätää, mitä tietoja keskitettyyn tietojärjestelmään talletetaan; säätää, millä edellytyksillä keskitettyä tietojärjestelmää käytetään sekä; säätää, mitä tietoja ja millä edellytyksillä keskitetystä tietojärjestelmästä luovutetaan (I ja II luku). Lisäksi asetusehdotus sisältää säännökset tietojen säilyttämisajoista keskitetyssä tietojärjestelmässä sekä niiden muuttamisesta ja poistamisesta (III luku) sekä; keskitetyn tietojärjestelmän toiminnasta, vastuista ja tietoturvasta (IV luku); sekä tietosuojasta (V luku). Ehdotuksen mukaan keskitettyä tietojärjestelmää ylläpitäisi vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen liittyvien laaja-alaisten tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaava eurooppalainen virasto (jäljempänä *eu-LISA*).

Komission antamassa alkuperäisessä direktiiviehdotuksessa (U 13/2016 vp) ehdotettiin, että kolmansien maiden kansalaisiin sovellettava tietojärjestelmä olisi hajautettu jäsenvaltioihin kuten voimassa oleva ECRIS-järjestelmä. Oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 9. ja 10.6.2016 kuitenkin todettiin, että pääosa jäsenvaltioista kannattaa keskitettyä tietojärjestelmää. Tämän johdosta komissio on valmistellut direktiiviehdotusta täydentävän asetusehdotuksen, jota keskitetyn EU-tasoisen tietojärjestelmän perustaminen edellyttää. Hanketta koskeva sääntely näin ollen jakaantuisi direktiiviin, joka sisältäisi varsinaista rikosrekisteritietojen luovuttamista koskevan sääntelyn, ja asetukseen, joka sisältäisi keskitettyä tietojärjestelmää sekä sen sisältöä ja käyttöä koskevan sääntelyn.

Hankkeen neuvotteluihin ovat voimakkaasti vaikuttaneet Pariisissa ja Brysselissä tehdyt terroriiskut sekä tämän johdosta Euroopan unionissa aloitettu yhteistyö viranomaisten välisen tietojenvaihdon tehostamiseksi. Neuvotteluita on käyty syksyn 2017 aikana erittäin tiiviisti ja neuvottelut ovat yhä käynnissä. Valtioneuvosto on pyrkinyt saavuttamaan neuvotteluissa niille asetettuja tavoitteita. Jäsenvaltioiden kantojen välillä on kuitenkin monissa kysymyksissä ollut merkittäviä eroja, joten neuvottelut ovat olleet vaikeat. Neuvoston puheenjohtajavaltiona toimivan Viron tavoitteena on, että sekä asetus- että direktiiviehdotuksesta saavutetaan yleisnäkemys oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7. ja 8.12.2017. Tämän jälkeen säädösten lopullisesta sisällöstä neuvotellaan Euroopan parlamentin kanssa.

Asetus- ja direktiiviehdotuksilla on taloudellisia vaikutuksia sekä EU:n talousarvioon että kansalliseen talousarvioon erityisesti Oikeusrekisterikeskuksen osalta.

Hankkeeseen liittyy myös tuleva ehdotus OSA-sektorin tietojärjestelmien yhteentoimivuuden lisäämisestä, joka komission on tarkoitus antaa vuoden 2017 lopulla. Valtioneuvosto on antanut oikeus- ja sisäasioiden alan tietojärjestelmien kehittämisestä kokonaisvaltaisen selvityksen E 16/2017 vp.

Valtioneuvoston jatkokirjelmä UJ 33/2017 vp koskee sekä asetus- että direktiiviehdotusta. Puheenjohtajan jakamat viimeisimmät asiakirjat ovat 21.11. jaettu WK 13565/17 ja 17.11. jaettu 14441/17. Tässä lausunnossa on täydennetty U-jatkokirjelmään sisältyviä tietoja siltä osin kuin mahdollista.

Asetusehdotus asettaa jäsenvaltioille velvollisuuden tallettaa keskitettyyn tietojärjestelmään kolmansien maiden kansalaisten henkilöllisyyden määrittämistä koskevat tiedot mukaan lukien sormenjälkitiedot.

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden ja syrjintäkiellon kannalta sekä myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun henkilötietojen suojan kannalta. Myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artiklassa ja sen 12 lisäpöytäkirjassa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklassa säädetään syrjinnän kiellosta. Oikeus henkilötietojen suojaan turvataan myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa.

EU:n uudistuneen tietosuojalainsäädännön myötä biometriset tunnistetiedot kuten sormenjälkitiedot ovat niin sanottuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä.

Asetusehdotuksen mukaan asetuksen säännöksiä, jotka koskevat kolmannen maan kansalaisia sovelletaan myös Euroopan unionin kansalaisiin, joilla on lisäksi myös kolmannen maan kansalaisuus. Sääntelyn tavoitteena on, että henkilö ei pysty salaamaan rikosrekisteritietojaan kaksoiskansalaisuuden johdosta. Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 6 §:n ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan kannalta.

Asetusehdotuksen keskeinen sisältö

Sormenjälkitietojen tallettamisen laajuus

Neuvotteluissa on vielä keskusteltavana kysymys siitä, missä laajuudessa EU:n jäsenvaltiossa rikokseen syyllistyneen kolmannen maan kansalaisen sormenjälkitiedot tulee tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään. Ehdotuksen mukaan asiasta säädettäisiin asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa.

Suomen yleisenä kantana neuvotteluissa on ollut, että sormenjälkitietojen tallettaminen ja kerääminen tulee pyrkiä rajoittamaan siihen laajuuteen, joka on välttämätöntä ECRIS-yhteistyön näkökulmasta ja muutoinkin oikeasuhtaista ja hyväksyttävää. Suomen ensisijaisena kantana on ollut, että on perusteltua, että ECRIS-TCN-järjestelmään talletetaan sormenjälkitiedot, jos ne on kerätty kansallisen lainsäädännön mukaisesti rikosprosessin aikana ja henkilö on tuomittu vapausrangaistukseen. Suomi on pyrkinyt saavuttamaan tämän tavoitteen, mutta tässä vaiheessa neuvotteluita, jossa merkittävä osa jäsenvaltioista yhä haluaa, että kaikista ECRIS-yhteistyön piiriin kuuluvista teoista kerätään aina sormenjälkitiedot, on kuitenkin selvää, että Suomen ensisijaista neuvottelutavoitetta ei voida saavuttaa.

Viimeisimpien asiakirjojen lähtökohtana on, että ECRIS-TCN-järjestelmään tulisi tallettaa kaikki kansallisen lainsäädännön nojalla kerätyt sormenjälkitiedot riippumatta tuomitun rangaistuksen tasosta. Tämä tarkoittaisi, että myös sakkorangaistusten osalta olisi velvollisuus tallettaa sormenjälkitiedot, jos ne on kansallisen lain mukaisesti kerätty. Valtaosa jäsenvaltioista hyväksyy tämän lähtökohdan edellyttäen, että kyse on rikosprosessin aikana kerätyistä tiedoista. Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt siihen, että kansallisen lain mukaisesti kerättyjen tietojen tallettamisvelvollisuus rajoitettaisiin rikosprosessissa kerättyihin tietoihin. Merkittävä osa jäsenvaltioista katsoo kuitenkin, että jäsenvaltioiden tulee tallettaa sormenjälkitietoja myös laajemmin. Tämä tarkoittaisi, että jäsenvaltioiden tulisi tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään myös muutoin kuin rikosprosessin aikana kerättyjä sormenjälkitietoja.

Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt siihen, ettei sormenjälkitietojen tallettamista ja siten myös keräämistä koskevaa jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä harmonisoitaisi. Neuvottelujen tässä vaiheessa on kuitenkin erittäin epätodennäköistä, että jäsenvaltioiden enemmistö pitäisi riittävänä, että jäsenvaltiot voisivat noudattaa vain kansallista lainsäädäntöään sormenjälkitietojen keräämisessä. Enemmistön kantana neuvotteluissa on, että jäsenvaltioiden lainsäädäntöä tulee yhdenmukaistaa vähintäänkin siten, että kansallisen lain mukaisten menettelyjen lisäksi luodaan minimisääntely, jossa määritellään sormenjälkitietojen ECRIS-TCN-järjestelmään tallet-

tamisen ja siten myös keräämisen vähimmäistaso jäsenvaltioissa. Puheenjohtaja on esittänyt ratkaisun pohjaksi yhden sääntelyvaihtoehdon, jossa harmonisoivan sääntelyn pohjaksi asetettaisiin kansallisissa laeissa säädetyt rangaistusasteikot. Ne jäsenvaltiot, jotka kannattavat rajoittuneempaa sormenjälkitietojen tallettamisvelvollisuutta, ovat kuitenkin katsoneet, että sääntelyn pohjana tulisi olla tuomittu rangaistus, jonka pitäisi olla tietyn pituinen vapausrangaistus. On mahdollista, että neuvotteluissa vielä esitetään myös muita sääntely- ja ratkaisuvaihtoehtoja. Suomi on pyrkinyt tässä neuvottelutilanteessa saavuttamaan ratkaisua, jossa jäsenvaltioille asetettava sormenjälkitietoja koskeva talletusvelvollisuus olisi mahdollisimman oikeasuhtainen ja kustannustehokas.

Puheenjohtaja on 22.11. esittänyt asiakirjassa WK 13565/2017 sormenjälkitietojen tallettamisen laajuutta koskevan kompromissiehdotuksen, joka perustuu kahden jäsenvaltion esittämään ratkaisuehdotukseen. Toinen näistä jäsenvaltioista on osa samanmielisten jäsenvaltioiden ryhmää, johon myös Suomi on kuulunut, ja joka kannattaa rajoittuneempaa sormenjälkitietojen tallettamisvelvollisuutta.

Kompromissiehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään i alakohdan mukaan ensinnäkin kaikki sormenjälkitiedot, jotka on kerätty kansallisen lain mukaan rikosprosessin aikana tai joita voidaan käyttää rikosprosessin aikana kansallisen lain mukaan (*fingerprints of third country nationals that have been collected in accordance with national law during criminal proceedings, or that can be used during criminal proceedings in accordance with national law*). Ehdotus tarkoittaisi, että myös sakkorangaistusten osalta olisi velvollisuus tallettaa sormenjälkitiedot, jos ne on kansallisen lain mukaisesti kerätty. Ehdotuksen mukaan tulisi tallettaa myös muita kuin rikosprosessin aikana kerättyjä sormenjälkitietoja, jos kyse olisi tiedoista, joita kansallisen lain mukaan voidaan käyttää rikosprosessin aikana.

Tämän lisäksi ii alakohdassa määriteltäisiin sormenjälkitietojen keräämisen ja tallettamisen vähimmäistaso jäsenvaltioissa. Kompromissiehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulisi i alakohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi kerätä ja tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään sormenjälkitiedot vaihtoehtoisesti joko tilanteessa, jossa kolmannen maan kansalainen on tuomittu vapausrangaistukseen, joka on vähintään kuusi kuukautta, taikka tilanteessa, jossa kolmannen maan kansalainen on tuomittu rikoksesta, josta jäsenvaltion kansallisen lain mukaan voi seurata vähintään 12 kuukauden enimmäisrangaistus (*as a minimum, Member States shall collect and insert fingerprints in the central system on the basis of either of the following criteria: where the third country national has been convicted to a custodial sentence of a minimum of 6 months; or where the third country national has committed a criminal offence which is punishable under the national law of the Member State by a custodial sentence for a maximum period of at least 12 months*).

Siltä osin kuin minimisääntelyn perustana olisi tuomittu vapausrangaistus, ehdotus tarkoittaisi Suomen osalta, että sakko- ja rikesakkomenettelyssä ei olisi velvoitetta kerätä sormenjälkitietoja. Suomessa sormenjälkitiedot kerätään esitutkinnan aikana. Tuomittua vapausrangaistusta koskevaa kriteeriä voi olla ongelmallista arvioida esitutkinnan aikana. Jotta esitutkinnan aikana saataisiin kerättyä kaikki kriteerin kattavat tiedot, käytännössä joudutaan keräämään sormenjälkitietoja myös sellaisissa tapauksissa, joiden osalta kriteeri ei tulisi lopulta täyttymään. Asetuksen mukainen tallettamisvelvoite saattaa ulottua myös tällaisiin tietoihin.

Siltä osin kuin kriteerinä olisi kansallisessa laissa säädetty enimmäisrangaistus, yli kuuden kuukauden minimi tarkoittaisi, että sormenjälkitietoja ei olisi velvoitetta kerätä voimassa olevan lain mukaisessa sakko- ja rikesakkomenettelyssä.

Keskitetty järjestelmä ja tietoturvan taso

Neuvotteluissa ei ole muutettu komission ehdotuksen mukaista ratkaisua siitä, että ECRIS-TCN-järjestelmä olisi keskitetty EU-tasoinen järjestelmä. Asetusehdotuksen sisältämään tietoturvaa koskevaan sääntelyyn ei ole neuvotteluissa tehty merkittäviä muutoksia.

Rekisterinpitäjien välinen vastuunjako

Asetusehdotuksen 23 artiklan mukaista sääntelyä on tarkistettu siten, että vain tuomiojäsenvaltio voi tarkistaa tietojen ja niiden käsittelyn lainmukaisuuden sekä muuttaa ECRIS-TCN-järjestelmään talletettujen tietojen sisältöä tai poistaa niitä.

Tietojen tallettamisvelvollisuuden laajuus

Asetusehdotuksen 5 artiklan 1 kohta sisältää säännökset ECRIS-TCN-järjestelmään talletettavista tiedoista. Artiklan 1 kohdan a alakohtaan on neuvotteluissa Suomen ehdotuksesta otettu ECRIS-puitepäätöksen 11 artiklan 1 kohdan sääntelyä vastaava sisältö. Tämä tarkoittaa, että asetusehdotuksen mukaan kolmannen maan kansalaisten osalta ECRIS-TCN-järjestelmään tulee tallettaa alfanumeerisia tietoja samojen periaatteiden mukaisesti kuin EU:n jäsenvaltioiden kansalaisten tietoja tulee toimittaa tuomiovaltiosta kansalaisuusvaltioon. Myös vanhempien nimien osalta sääntely vastaisi ECRIS-puitepäätöksen 11 artiklan 1 kohdan periaatteita. Tämä tarkoittaa, että vanhempien nimet tulee tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään, jos ne on talletettu rikosrekisteriin (valinnaiset tiedot). Sala- ja lisänimet tulee vastaavasti mainitun 11 artiklan 1 kohdan periaatteiden mukaisesti tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään, jos ne ovat keskusviranomaisen saatavilla (lisätiedot).

Kasvokuvien käyttö

Asetusehdotuksen kasvokuvien käyttöä sääntelevää 6 artiklan 2 kohtaa on täydennetty siten, että komission tulee kohdassa tarkoitetussa raportissa ottaa huomioon kasvokuvien käytön tarpeellisuus ja suhteellisuus.

Kaksoiskansalaiset

Asetusehdotukseen on sisällytetty uusi 2 a artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden laajan enemmistön kannan mukaisesti asetuksen säännöksiä, jotka koskevat kolmannen maan kansalaisia sovelletaan myös Euroopan unionin kansalaisiin, joilla on lisäksi kolmannen maan kansalaisuus. Tämä tarkoittaa, että tällaisten kaksoiskansalaisten tiedot talletetaan ECRIS-TCN-järjestelmään samalla tavoin kuin kolmannen maan kansalaisten tiedot. Myös asetuksen kolmannen maan kansalaisia koskevat velvoitteet sormenjälkitietojen tallettamisesta ja siten myös keräämisestä soveltuisivat tällaisiin kaksoiskansalaisiin. Asetusehdotuksen 3 artiklan g kohdan mukaan kolmannen maan kansalaisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole unionin kansalainen, tai valtiotonta henkilöä tai henkilöä, jonka kansalaisuutta ei tunneta.

Neuvottelujen aikana neuvoston oikeuspalvelu on katsonut, että myös sellaisten kaksoiskansalaisten tiedot, joilla on useamman EU:n jäsenvaltion kansalaisuus, mutta ei kolmannen maan kansalaisuutta, tulisi tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään. Neuvotteluissa tällaista sääntelyä ei kuitenkaan ole sisällytetty asetusehdotukseen, vaan asetusehdotuksen 34 artiklan 5 a kohdan a alakohdan mukaan komissio tulee myöhemmin tekemään arvion, tuleeko ECRIS-sääntelyä tältä osin muuttaa tai täydentää.

Ennen asetuksessa säädettyä tallettamisvelvollisuutta annettuja tuomioita koskevien tietojen tallettaminen ECRIS-TCN-järjestelmään

Asetusehdotuksen 5 artiklan 4 kohtaa, joka koskee ennen asetuksessa säädettyä tallettamisvelvollisuutta annettuja tuomioita koskevien tietojen tallettamista ECRIS-TCN-järjestelmään, on

neuvotteluissa tarkennettu. Neuvotteluissa sääntelyä on tarkennettu siten, että sormenjälkitietojen osalta tallettamisvelvollisuus koskee vain sellaisia sormenjälkitietoja, jotka on kerätty rikosprosessin aikana. Merkittävä osa jäsenvaltioista katsoo kuitenkin, että jäsenvaltioilla tulee olla mahdollisuus tallettaa sormenjälkitietoja myös laajemmin. Asiakirjan 13565/2017 mukaan tallettamisvelvollisuus koskee myös sellaisia sormenjälkitietoja, joita kansallisen lainsäädännön mukaan voidaan käyttää rikosprosessissa (*where they can be used during criminal proceedings in accordance with national law*). Lisäksi ehdotuksessa on tarkennettu, että sormenjälkitietoja koskeva tallennusvelvollisuus koskee vain niitä tilanteita, joissa sormenjälkitiedot voidaan selkeästi yhdistää rikosrekisterissä oleviin muihin henkilöllisyyden määrittämistä koskeviin tietoihin (*where they can be clearly matched with other identity information in criminal records*).

Velvollisuus tehdä haku ECRIS-TCN-järjestelmään

Neuvotteluissa on vielä osin avoinna asetusehdotuksen 7 artiklan 1 kohdan sisältö, jossa säädetään, milloin ECRIS-TCN-järjestelmää on velvollisuus käyttää. Useat jäsenvaltiot mukaan lukien Suomi ovat edellyttäneet, että sääntelyyn sisällytetään joustavuutta. Merkittävä osa jäsenvaltioista on kuitenkin katsonut, että sääntelyssä tulee asettaa velvoite käyttää ECRIS-TCN-järjestelmää, eikä järjestelmän käyttöä voida jättää kansalliseen harkintaan. Tämän johdosta asiakirjan 13565/2017 mukaan jäsenvaltioilla on velvoite käyttää ECRIS-TCN-järjestelmää, kun kolmannen maan kansalaista koskevia rikosrekisteritietoja on pyydetty. Pääosa jäsenvaltioista on katsonut, että järjestelmän käyttäminen voi olla jossain määrin harkinnanvaraista rikosasioiden osalta. Tämän johdosta asiakirja 13565/2017 sisältää asiaa koskevan säännöksen. Asiakirjaan ei sen sijaan sisälly säännöstä siitä, että myös muiden kuin rikosasioiden osalta tulee mahdollistaa harkinta järjestelmän käytön osalta, koska Suomen lisäksi vain harvat jäsenvaltiot ovat tällaista kannattaneet.

Asetusehdotuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan haun ECRIS-TCN-järjestelmään tekisi keskusviranomainen eli Suomessa oikeusrekisterikeskus.

Osuman arviointi ja tietojen automaattinen luovuttaminen

Neuvotteluissa vain harvat jäsenvaltiot ovat kannattaneet, että asetusehdotus sisältäisi säännöksiä, joissa tarkemmin säänneltäisiin ECRIS-TCN-järjestelmässä saatua osumaa ja sen merkitystä. Valtaosa jäsenvaltioista katsoo, että tarkempi osumia koskeva sääntely voidaan sisällyttää täytäntöönpanolainsäädäntöön. Myöskään ehdotus siitä, että ECRIS-TCN-järjestelmästä ei luovutettaisi tietoja automaattisesti, ei ole saanut neuvotteluissa riittävää kannatusta. Asetuksen 7 artiklan 5 kohdassa on kuitenkin tarkennettu, että ECRIS-TCN-järjestelmään tehdyn haun tulosta voidaan käyttää vain rikosrekisteritietoja koskevan pyynnön tekemiseen. Sääntelyn lähtökohtana on lisäksi pysynyt se, että rikosrekisteritietojen luovuttamisesta päättää se jäsenvaltio, jonka tiedoista on kyse (tuomiovaltio).

Eurojustin, Europolin ja Euroopan syyttäjänviraston pääsy ECRIS-TCN-järjestelmään

Neuvotteluissa on vielä osin avoinna Eurojustin, Europolin ja Euroopan syyttäjänviraston pääsyä ECRIS-TCN-järjestelmään koskeva sääntely (14 artikla). Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt ratkaisuun, jossa mainittujen EU-elimien osalta olisi tarkemmin säädetty niistä tehtävistä, joiden osalta erityisesti Europolilla olisi oikeus tehdä hakuja ECRIS-TCN-järjestelmään. Valtaosa jäsenvaltioista ei ole kuitenkaan pitänyt hyväksyttävänä rajoittaa oikeutta hakujen tekemiseen. Asiakirjassa 13565/2017 14 artiklan lähtökohtana on, että pääsyoikeus rajataan näiden toimielimien säädettyihin tehtäviin. Asetusehdotuksen 7 artiklan 5 kohdassa säädetään mainittujen EU-elimien osalta, että ECRIS-TCN-järjestelmään tehdyn haun tulosta voidaan käyttää vain pyynnön tekemiseen 14 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Mainitun 4 kohdan mukaan mainitut EU-elimet te-

kisivät rikosrekisteritietojen luovuttamista koskevan pyynnön perustamissäädöstensä mukaisia yhteyksiä käyttäen jäsenvaltioiden kansallisille viranomaisille.

Eurojustin toimiminen yhteyspisteenä kolmansille maille

Neuvotteluissa on vielä osin avoinna Eurojustin toimimista yhteyspisteenä kolmansille maille koskeva sääntely (16 artikla). Suomi on neuvotteluissa pyrkinyt ratkaisuun, jossa Eurojust ei voi luovuttaa mitään tietoja kolmansille maille. Valtaosa jäsenvaltioista on kuitenkin pitänyt tällaista menettelyä tehottomana. Tämän johdosta asiakirjaan 13565/2017 sisältyvän ehdotuksen mukaan tilanteessa, jossa ECRIS-TCN-järjestelmästä ei ole tullut osumaa, Eurojust ilmoittaisi tästä sellaisille kolmansille maille ja kansainvälisille järjestöille, joiden kanssa Eurojustilla on yhteistyösopimus tai joiden kanssa on muutoin asiasta sovittu (16 artiklan 3 kohta). Jos ECRIS-TCN-järjestelmästä on tullut osuma, Eurojust ilmoittaisi tätä koskevan tiedon kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle, jos jäsenvaltio, josta osuma on tullut, tähän suostuu (16 artiklan 4 kohta).

Sääntelyn jakautuminen asetukseen ja direktiiviin

Sääntelyn jakautuminen asetuksen ja direktiivin välillä on pysynyt samana kuin komission ehdotuksessa lukuun ottamatta sormenjälkitietojen tallettamisen laajuutta koskevaa sääntelyä, joka on tarkoitus sisällyttää asetukseen.

Taloudelliset vaikutukset

Neuvottelujen aikana on tarkentunut, että komission ehdotuksen tarkoituksena on, että kaikki jäsenvaltiot siirtyvät käyttämään komission viiteohjelmistoa ECRIS-yhteistyössä. Suomi sekä kolme muuta jäsenvaltiota käyttävät kansallista ohjelmistosovellusta. Ohjelmiston muuttaminen kansallisesta ohjelmistosovelluksesta komission viiteohjelmistoon tarkoittaisi taloudellisia lisäkuluja näille jäsenvaltioille. Neuvotteluissa on vielä avoinna kysymys siitä, voivatko kyseiset jäsenvaltiot jatkaa kansallisten sovellusten käyttöä.

Komissio ei ole neuvottelujen aikana toimittanut tarkempia teknisiä tietoja, joiden avulla voitaisiin tarkentaa arvioita asetusehdotuksen taloudellisista vaikutuksista.

Direktiiviehdotuksen keskeinen sisältö

Direktiiviehdotuksen sisältöön ei ole tullut merkittäviä muutoksia neuvottelujen aikana. Direktiiviehdotuksessa olevat rikosrekisteritietojen luovuttamisen periaatteet vastaavat ECRIS-puitepäätöksen mukaista sääntelyä. Direktiiviehdotuksen mukaan ECRIS-puitepäätöksen 7 artiklan 4 a kohtaa muutettaisiin siten, että kolmannen maan kansalaisen rikosrekisteritiedot luovutettaisiin vastaavasti kuin EU:n kansalaista koskevat tiedot luovutetaan kansalaisuusvaltiosta puitepäätöksen 7 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan.

Suomen kanta

Valtioneuvosto suhtautuu asetus- ja direktiiviehdotuksen tavoitteisiin lähtökohtaisesti myönteisesti. ECRIS-järjestelmän kehittäminen on osa toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on tehostaa terrorismin ja muun vakavan rikollisuuden torjuntaa. On perusteltua kehittää ECRIS-järjestelmän käyttöä siten, että jäsenvaltiot saavat tiedon siitä, missä jäsenvaltioissa on kolmannen maan kansalaista koskevia rikosrekisteritietoja, jolloin ne pystyvät kohdentamaan pyyntönsä oikeisiin jäsenvaltioihin. Tämä tehostaa ja nopeuttaa tiedonvaihtoa rikostuomioista.

ECRIS-järjestelmän kehittämistä koskeva sääntely on neuvottelujen aikana monelta osin kehittynyt Suomen neuvottelutavoitteiden suuntaisesti.

Valtioneuvosto katsoo, että sormenjälkitietojen käyttöä voidaan rikostuomion saaneiden kolmannen maan kansalaisten osalta pitää hyväksyttävänä, jotta voidaan varmistaa henkilöiden luotettava tunnistaminen. Neuvotteluissa Suomi on pyrkinyt rajaamaan sormenjälkitietojen tallettamisen ja keräämisen siihen laajuuteen, joka on välttämätöntä ja oikeasuhtaista. Valtioneuvosto katsoo, että neuvottelujen tässä vaiheessa voidaan hyväksyä puheenjohtajamaan kompromissiratkaisun lähtökohta siltä osin, että ECRIS-TCN-järjestelmään talletetaan kaikki kansallisen lain mukaisesti rikosprosessin aikana kerätyt sormenjälkitiedot.

Valtioneuvosto katsoo, että myös muiden kansallisen lain mukaisesti kerättyjen sormenjälkitietojen tallettamista voidaan pitää hyväksyttävänä, jos jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö tämän sallii ja kysymys siten on jäsenvaltion kansalliseen harkintaan jäävästä asiasta. Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä myös asiakirjassa 13565/2017 esitettyä ratkaisua, jossa sormenjälkitietojen tallettamisvelvollisuus koskee myös sormenjälkitietoja, joita kansallisen lainsäädännön mukaan voidaan käyttää rikosprosessin aikana. Siltä osin kuin on kyse muista kuin kansallisen lain mukaan rikosprosessin aikana kerätyistä sormenjälkitiedoista, valtioneuvosto pyrkii tässä neuvottelutilanteessa ratkaisuun, jossa jäsenvaltioiden tallettamisvelvollisuutta laajennetaan mahdollisimman vähän.

Valtioneuvosto pitää kuitenkin selvänä, että neuvotteluissa ollaan päätymässä ratkaisuun, jonka tarkoituksena on edellä kuvatun lisäksi minimisääntelyllä yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä sen osalta, missä laajuudessa sormenjäljet tulee tallettaa ECRIS-TCN-järjestelmään EU:n jäsenvaltiossa rikokseen syyllistyneen kolmannen maan kansalaisten osalta ja näin ollen myös sen osalta, missä laajuudessa sormenjälkitietoja rikosprosessin aikana kerätään. Valtioneuvosto pyrkii tässä neuvottelutilanteessa ratkaisuun, joka on mahdollisimman oikeasuhtainen ja kustannustehokas. Viime kädessä valtioneuvosto voi hyväksyä neuvotteluissa välttämättömänä pidetyt, mahdollisimman selkeästi rajatut minimisäännöt sormenjälkitietojen tallettamiselle ja siten myös keräämiselle, jotta eurooppalainen tietojenvaihto kolmansien valtioiden kansalaisten saamista rikostuomioista nopeutuu ja tulee nykyistä tehokkaammaksi.

Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä, että asetuksen säännöksiä kolmannen maan kansalaisista sovelletaan myös niihin kolmannen maan kansalaisiin, joilla on unionin kansalaisuus.

Valtioneuvosto pitää hyväksyttävänä asetuksen säännöksiä alfanumeeristen tietojen tallettamisen laajuuden osalta.

Jotta asiassa saavutettaisiin neuvottelutulos oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 7. ja 8.12.2017, valtioneuvosto katsoo, että asetus- ja direktiiviehdotus voidaan hyväksyä neuvoston yleisnäkemyksenä pohjaksi Euroopan parlamentin kanssa käytäviä neuvotteluja varten, jos niiden keskeinen sisältö vastaa tässä lausunnossa selostettujen asiakirjojen 13565/2017 ja 14441/17 sisältöä.